

**ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՄ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՄԼԱՎՈՆԱԿԱՆ)  
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ**

  
Հաստատում եմ՝  
ԿԲԽԴ Ինստիտուտի տնօրեն  
Առաքելյան Արսեն Արտաշեսի  
«11» հունիսի 2024 թ.

Ինստիտուտ՝ Կենսաբժշկություն և դեղագործության ինստիտուտ  
Ամբիոն՝ Ընդհանուր և դեղագիտության քիմիայի ամբիոն

Հեղինակ՝ Մելքոնյան Հրանուշ Ֆելիքսի, տեխ.գ.թ., դոցենտ

**ԴԱՍԼՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ**

Դասընթաց՝ Կենսագործունեության անվտանգություն

Բակալավրի ծրագիր՝ Զրուսաշրջություն, կառավարում, լրագրություն

Դասիչ մասնագիտություն՝ Զրուսաշրջություն, կառավարում, լրագրություն

## **Դասընթացի անոտացիան**

«Կենսագործունեության անվտանգություն» դասընթացն ուսումնասիրում է յուրաքանչյուր մարդուն սպառնացող ընդհանուր վտանգները և մշակում ցանկացած պայմաններում դրանցից պաշտպանվելու ուղիներ: Այս դասընթացը ուսումնասիրում է անվտանգության հիմնախնդիրները մարդու կենսագործունեության բոլոր ասպեկտներում՝ սկզբունքներ, մեթոդներ և սարքեր, որոնք օգտագործվում են աշխատանքի անվտանգությունն ապահովելու համար, վնասվածքների և մասնագիտական հիվանդությունների կանխարգելման համար անհրաժեշտ մեթոդներ, համակարգեր և սարքեր, ինչպես նաև բնական, տեխնածին և սոցիալական բնույթի արտակարգ իրավիճակների կանխատեսում, կանխարգելում և հետևանքների վերացում:

## **Դասընթացի նպատակը և խնդիրները**

Դասընթացի նպատակն է՝

- ապագա մասնագետների մոտ ձևավորել մասնագիտական մտածողություն, ինչպես նաև տիրապետել «բնություն-մարդ-հասարակություն» և «մարդ-արտակարգ իրավիճակ» համակարգերի վերլուծության հմտությունների՝ օպտիմալ անվտանգ փոխգործակցություն կազմակերպելու և մարդու կենսագործունեությանը հասցված վնասը վերացնելու կամ նվազագույնի հասցնելու որոշումներ կայացնելու համար;
- ձևավորել մարդկանց առօրյա կյանքում առկա վնասակար և վտանգավոր գործոնների ազդեցության նկատմամբ լուրջ վերաբերմունք, հնարավոր արտակարգ իրավիճակների կանխարգելում և դրանցից կրած վնասների նվազեցում;

Դասընթացի շրջանակներում լուծվում են հետևյալ խնդիրները.

- ուսանողներին զինել տեսական գիտելիքներով և գործնական հմտություններով վնասվածքներից և մասնագիտական հիվանդություններից պաշտպանվելու համար;

## *ԲՄԿ ՊՈԻՀ Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարան*

- ուսանողների մոտ ձևավորել արտակարգ իրավիճակների մասին պատկերացում, արտակարգ իրավիճակներում գործելու հմտություններ;
- ուսանողների մոտ ձևավորել փրկարարական աշխատանքների վերաբերյալ հմտություններ և տարաբնույթ պատահարների ժամանակ հնարավոր վնասվածքների և այլ ախտահարումների դեպքում առաջին բուժօգնության ցուցաբերման անհրաժեշտ կարողություններ:

### **Դասընթացի օբյեկտը և առարկան**

Դասընթացի օբյեկտն է՝

- անվտանգության համակարգերը՝ աշխատանքային և կյանքի ոլորտներում;
- անհատները՝ որոնք ենթարկվում են տարբեր վտանգների և ռիսկերի;
- միջավայրը՝ անվտանգության ապահովելու միջոցները ինչպես նաև շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունը:

Դասընթացի առարկան է՝

- անվտանգության սկզբունքներ՝ բնական, մարդածին և տեխնածին վտանգների կառավարում;
- առողջության պահպանման տեխնոլոգիաներ՝ աշխատավայրում և առօրյա կյանքում;
- առաջին օգնության տրամադրում՝ վնասվածքների և իրավիճակների դեպքում;
- կառավարման ռազմավարություններ՝ ռիսկերի նվազեցման և անվտանգության մշակույթի ձևավորման համար:

### **Դասընթացի մուտքային պահանջները**

«Կենսագործունեության անվտանգություն» դասընթացի ուսումնասիրությունը հիմնված է «Ընդհանուր ֆիզիկա», «Ընդհանուր քիմիա», «Ընդհանուր կենսաբանություն» դպրոցական դասընթացի ընթացքում ձեռք բերված հիմնական գիտելիքների վրա, որը լրացվում է ԲՈԻՀ-ում դասավանդվող «Վալեոլոգիա», «Ժամանակակից բնական

գիտությունների հայեցակարգեր», ինչպես նաև սոցիալ-տնտեսական, հանրակրթական և այլ առարկաների:

**Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները**

Դասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՈԱՇ-ի վերջնարդյունքներին:

***Գիտելիքները՝***

1. Արտակարգ իրավիճակներում գործող պետական համակարգի կառուցվածքի և գործառույթների, դրա և՛ քաղաքական ու տնտեսական համակարգերի փոխազդեցության, և՛ մարդու իրավունքների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:
2. Պատկերացնել տարաբնույթ արտաքին իրավիճակների հետևանքով ստեղծված իրավիճակը և դրան դիմակայելու ուղիները:

***Հմտությունները՝***

***• գիտելիքի կիրառման հմտությունները՝***

1. Կարող է կիրառել մասնագիտական գիտելիքներն արտակարգ իրավիճակներում առավել հաճախ հանդիպող խնդիրների լուծման համար:
2. Գնահատել տուժածի վիճակը, վնասվածքի տեսակը ու ծանրությունը և տիրապետել առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելու հիմնահարցերին:

***• ընդհանրական իմացական հմտությունները՝***

1. Կարող է դրսևորել քննական և փաստարկված վերլուծական մոտեցում՝ խնդիրները բացահայտելու և դրանց լուծման ուղիները մշակելու համար:
2. Քննարկել ՀՀ հավանական արտակարգ իրավիճակներից բխող ռիսկի գնահատման մեթոդները:

**Կարողունակությունը (կոմպետենցիան)՝**

• **ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝**

1. Ունակ է՝ ինքնուրույն կամ համապատասխան ղեկավարման ներքո ծավալելու լիարժեք մասնագիտական գործունեություն:
2. Կիրառել անհրաժեշտ հմտություններ տարաբնույթ արտակարգ իրավիճակներում նախընտրելի վարքագծի դրսևորելու ուղղությամբ:

**Դասավանդման եղանակները և մեթոդները**

- Դասախոսություն, մեթոդական և գործնական պարապմունք
- Անհատական և ինքնուրույն աշխատանքներ
- Թեմատիկ ուսումնական խաղեր, ուսումնական տեսաֆիլմերի ցուցադրում:

**Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում**

Դասընթացը ներառված է «I. Կրթարվոկ (Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալական դասընթացների կրթարվոկ)»՝ 1 ակադեմիական կրեդիտ (36 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությա: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 2024-2025 ուսումնական տարվա I կիսամյակում:

| <b>Ուսումնական աշխատանքի տեսակները</b>                                    | <b>Ընդամենը, ակադ. ժամեր</b> |
|---|------------------------------|
| <b>1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝</b> | <b>36</b>                    |
| 1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝                                 | <b>18</b>                    |
| 1.1.1. Դասախոսություններ  | <b>18</b>                    |
| 1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝                                |                              |
| 1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ  |                              |
| 1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝                                     | <b>18</b>                    |
| 1.2.1. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)              |                              |
| 1.2.1.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ                                   |                              |
| Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)                                   | <b>36</b>                    |

**Գասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների**

| <b>Առարկայի բաժինները և թեմաները</b>   | <b>Ընդամենը</b> | <b>Գասախոսու-թյուններ</b> | <b>Գործնական / սեմինար պարապմունքներ</b> |
|--|-----------------|---------------------------|--|
| <b>1</b>   | <b>2=3+4</b>    | <b>3</b>                  |  |
| <b>Թեմա 1.</b> Ներածություն  | <b>1</b>        | <b>1</b>                  |  |
| <b>Թեմա 2.</b> Աշխատանքային միջավայր և կենսագործունեության անվտանգություն          | <b>1</b>        | <b>1</b>                  |  |
| <b>Թեմա 3.</b> Արտադրական տարածքների միկրոկլիմայական պայմաններ                     | <b>1</b>        | <b>1</b>                  |  |
| <b>Թեմա 4.</b> Վիբրացիայից և աղմուկից պաշտպանություն                               | <b>2</b>        | <b>2</b>                  |  |
| <b>Թեմա 5.</b> Քիմիական վտանգավոր նյութեր  | <b>2</b>        | <b>2</b>                  |  |
| <b>Թեմա 6.</b> Ճառագայթային անվտանգություն   | <b>2</b>        | <b>2</b>                  |  |
| <b>Թեմա 7.</b> Պաշտպանություն լազերային ճառագայթումից և էլեկտրամագնիսական դաշտերից | <b>4</b>        | <b>4</b>                  |  |
| <b>Թեմա 8.</b> Էլեկտրական վնասվածքներ  | <b>1</b>        | <b>1</b>                  |  |
| <b>Թեմա 9.</b> Վարակիչ հիվանդություններ  | <b>2</b>        | <b>2</b>                  |  |
| <b>Թեմա 10.</b> Կենսագործունեության անվտանգությունը արտակարգ իրավիճակներում        | <b>2</b>        | <b>2</b>                  |  |
| <b>Ընդամենը</b>  | <b>18</b>       | <b>18</b>                 |  |

## **Դասընթացի թեմաների բովանդակությունը**

### **Թեմա 1. Ներածություն**

Դասընթացի առարկան և բովանդակությունը, դրա նպատակները, խնդիրները և կապերը մասնագիտության այլ առարկաների հետ: Աշխատանքի ֆիզիոլոգիայի հիմունքները և հարմարավետ կենսապայմանները տեխնոլոգրտում: Անհաջողություն, ձախողման հավանականություն, ռիսկի որակական և քանակական վերլուծություն: Անվտանգություն արտակարգ իրավիճակներում: Կառավարման իրավական և կարգավորող-տեխնիկական հիմունքները: Անվտանգության և շրջակա միջավայրի մոնիտորինգի համակարգեր: Միջազգային համագործակցություն կենսագործունեության անվտանգության ոլորտում:

### **Թեմա 2. Աշխատանքային միջավայր և կենսագործունեության անվտանգություն**

Մարդ և շրջակա միջավայր: Տեխնոլորտ: Վտանգավոր և վնասակար գործոններ: Անվտանգության համակարգեր ըստ պաշտպանության օբյեկտների: Աշխատանքի անվտանգություն:

### **Թեմա 3. Արտադրական տարածքների միկրոկլիմայական պայմաններ**

Միկրոկլիմայի հիմնական պարամետրեր: Օդի աղտոտվածությունը աշխատավայրում և դրա հետևանքները: Միկրոկլիմայի կարգավորման մեթոդներ և միջոցներ:

### **Թեմա 4. Վիբրացիայից և աղմուկից պաշտպանություն**

Վիբրացիայի հիմնական աղբյուրները և դրանց բնութագրերը: Վիբրացիայի ազդեցությունը մարդկանց վրա և դրանց կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:

Աղմուկի, ենթաձայնի և անդրաձայնի հիմնական աղբյուրները և դրանց բնութագրերը: Աղմուկի, ենթաձայնի և անդրաձայնի ազդեցությունը մարդկանց վրա և դրանց կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:

### **Թեմա 5. Քիմիական վտանգավոր նյութեր**

Քիմիական վտանգավոր նյութեր և դրանց դասակարգում: Վնասակար նյութերի ազդեցությունը մարդկանց վրա: Պաշտպանիչ միջոցներ: Քիմիական վտանգավոր օբյեկտներ և դրանց բաժանում դասակարգումը: Քիմիական զենք: Դիօքսին:

#### **Թեմա 6. Ճառագայթային անվտանգություն**

Իոնացնող ճառագայթման հիմնական տեսակներն ու բնութագրերը: Իոնացնող ճառագայթման կենսաբանական ազդեցությունը մարդու մարմնի վրա և դրանց կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ: Ռադիացիոն վտանգավոր օբյեկտներ: Չեռնոբիլի աղետը և դրա հետևանքները:

#### **Թեմա 7. Պաշտպանություն լազերային ճառագայթումից և էլեկտրամագնիսական դաշտերից**

Էլեկտրամագնիսական դաշտի հիմնական աղբյուրները և դրանց բնութագրերը: Էլեկտրամագնիսական դաշտի ազդեցությունը մարդկանց վրա: Կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:

Մշտական էլեկտրական և մագնիսական դաշտերի հիմնական աղբյուրները: Մարդկանց վրա էլեկտրական և մագնիսական դաշտերի ազդեցության առանձնահատկությունները և կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:

Ռադիոալիքների հիմնական աղբյուրները: Մարդկանց վրա ռադիոալիքների ազդեցության առանձնահատկությունները և կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:

Լազերային ճառագայթում: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:

Ինֆրակարմիր, տեսանելի և ուլտրամանուշակագույն ճառագայթման աղբյուրներ: Ինֆրակարմիր, տեսանելի և ուլտրամանուշակագույն ճառագայթների ազդեցության առանձնահատկությունները և կարգավորման սկզբունքները: Պաշտպանիչ միջոցներ և մեթոդներ:



**Թեմա 8. Էլեկտրական վնասվածքներ**

Էլեկտրական վնասվածքներ: Մարդու մարմնի դիմադրողականություն: Առաջին բուժօգնություն էլեկտրական վնասվածքների դեպքում: Էլեկտրական վնասվածքների առաջացման պատճառները:

**Թեմա 9. Վարակիչ հիվանդություններ**

Վարակիչ հիվանդություններ: Փոխանցման մեխանիզմներ: Ջուրը՝ որպես վարակիչ հիվանդացության գործոն: Հողը որպես վարակիչ հիվանդությունների առաջացման հնարավոր պատճառ: Կենդանական ծագման սննդամթերքը՝ որպես վարակիչ հիվանդությունների առաջացման հնարավոր պատճառ: Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդություններ, էնզոոտիա, էպիզոոտիա, պանզոոտիա: Առաջին բուժօգնություն վարակիչ հիվանդությունների դեպքում: Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության սանիտարահիգիենիկ և հակահամաճարակային ապահովում:

**Թեմա 10. Կենսագործունեության անվտանգությունը արտակարգ իրավիճակներում**

Արտակարգ իրավիճակներ: Արտակարգ իրավիճակների հետևանքների վերացում: Առաջին օգնություն տուժածներին:

**Գաղնթացի ապահովվածությունը գրականությամբ**

1. Новиков В.Н., Башкиров А.А., Черняев С.И. Основы безопасности жизнедеятельности. Калуга: Манускрипт, 2005.
2. Алексеев В.С., Мурадова Е.О., Давыдова И.С. Безопасность жизнедеятельности. М.: Проспект, 2006.
3. Барачевский Ю.Е. Грошилини С.М. Основы мобилизационной подготовки здравоохранения: учебн. пособ. для студентов мед. вузов, Архангельск, 2011.
4. Белов С.В. Безопасность жизнедеятельности: Учебник для вузов / С.В. Белов, В.А. Девисилов, А.В. Ильницкая, и др. Под общей редакцией С.В. Белова, 8-е издание, стереотипное, М.: Высшая школа, 2009.

5. Медицинское обеспечение в чрезвычайных ситуациях: учебн. пособ. Т.1 / под ред. П.И. Сидорова, Архангельск: Северный государственный медицинский университет, 2008.
6. Медицинское обеспечение в чрезвычайных ситуациях: учебн. пособ. Т.2 / под ред. П.И. Сидорова, Архангельск: Северный государственный медицинский университет, 2008.
7. Михайлов Л.А. и др. Безопасность жизнедеятельности. Л.: Питер, 2005.
8. Муравей Л.А. и др. Экология и безопасность жизнедеятельности. М.: Мысль, 2000.
9. Сидоров П.И., Мосягин И.Г., Сарычев А.С. Медицина катастроф: учеб. пособ. для студ. мед вузов, М.: «Академия», 2010.

#### **Լրացուցիչ գրականություն**

1. Акимов В.А. Безопасность жизнедеятельности. Безопасность в чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера: Учебное пособие / В.А. Акимов, Ю.Л. Воробьев, М.И. Фалеев и др., М.: Высшая школа, 2007.
2. Левчук И.П., Третьяков Н.В. Медицина катастроф. Курс лекций: [учебное пособие для мед. вузов], М.: ГЭОТАР, 2011.
3. Михайлов Ю.М. Сборник инструкций по охране труда для работников медицины и фармацевтики / Ю.М. Михайлов, М.: «Альфа-Пресс», 2010.
4. Мобилизационная подготовка здравоохранения Учебн. пособ. / Под ред. чл. корр. РАМН, проф. И.М.Чиж. М: ГВКГ им. Н.Н. Бурденко, 2011.
5. Мосягин И.Г., Небученных А.А., Муравьев В.А. Организация медицинского снабжения формирований и учреждений, предназначенных для медико-санитарного обеспечения населения при чрезвычайных ситуациях, Архангельск: СГМУ, 2007.
6. Новиков В.Н., Алексеев Е.А. Повышение устойчивости объектов экономики и их элементов. Калуга: Облиздат, 2001.

7. Сафронов Г.А., Александров М.В., Головки А.И. и др. Экстремальная токсикология: учебник / Под ред. Г.А. Сафронова, М.В. Александрова, СПб.: ЭЛБИ-СПб, 2012.
8. Токсикология аварийно-опасных химических веществ (в таблицах) Учебное пособие / Под ред. О.В. Бабенко, М.: «Русский врач», 2007.
9. Травкин А.К. Пожарная безопасность в медицинских учреждениях. М.: Инфра-М, 2007.